

Arhimandrit Mihail Daniliuc

MIHAI EMINESCU

nimbul de lumină al neamului românesc

Carte tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului

Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

DOXOLOGIA
Iași, 2025

Cuprins

<i>Prefață</i> (Daniel Corbu)	7
<i>Prolog</i>	15
I. EMINESCU ȘI UNITATEA ROMÂNILOR	21
Mihai Eminescu, afirmarea unității românești	21
Neamul și țara lui Eminescu	25
Eminescu și-a noastră simțire românească	29
Eminescu și Domnitorul Cuza	31
II. EMINESCU ȘI ORTODOXIA	36
Maica Domnului, „lumina lină” a lui Eminescu	36
Rugăciunea lui Eminescu	40
Ortodoxia românească în gândirea lui Eminescu	45
Biserica strămoșească și Mihai Eminescu	49
Călugări și călugărițe din neamul lui Eminescu	53
Eminescu la Mănăstirea Neamț	60
Eminescu și familia creștină	64
Eminescu și educația religioasă din școli	69
Cum se ruga Eminescu?	73
Eminescu: „hai să ne călugărim”	76
La înmormântarea lui Eminescu	84

III. ÎNTOARCEREA LA EMINESCU	91
Cultura română și Eminescu	91
Întoarcerea la Eminescu	94
Eminescu și muzica	98
Eminescu în Bucovina	103
Eminescu, peregrin printre românii din diaspora	106
Eminescu, mereu surprinzător	112
Eminescu și problemele învățământului românesc	118
Eminescu pe ulițele satului meu, Erbiceni	121
IV. ASPECTE BIOGRAFICE	126
Eminescu școlar	126
Eminescu la 24 de ani	130
„Dulcea mamă”, Raluca Iurașcu Eminovici	134
Gheorghe Eminovici și Mihai, fiul	140
Eminescu, despre boală și scopul ei	142
Harieta Eminovici, în Cerul iubirii lui Hristos	147
Aglae Drogli, sora artistă a lui Eminescu	153
Arhim. Iachint Iurașcu, moșul lui Eminescu	157
Eminescu și Creangă, o trainică prietenie	162
<i>Bibliografie selectivă</i>	<i>167</i>

Prefață

„Eminescu și-a noastră simțire românească”

Cartea *Mihai Eminescu, nimbul de lumină al neamului românesc*, semnată de Arhimandritul Mihail Daniliuc, apare în anul împlinirii a 175 de ani de la nașterea poetului nostru național, fiind, cităm din prologul autorului, „un pios omagiu închinat celui sorbit de Dumnezeu «din popor cum soarbe soarele un nour din marea de amar»”. Un volum ivit din nemăsurată iubire pentru Mihai Eminescu, personalitate referențială a românilor.

Sunt ani la mijloc de când am lansat în spațiul public ideea că fiecare român ar trebui să scrie măcar câteva rânduri despre cel care, cu personalitatea de geniu vizionar, a ordonat gândirea și simțirea românească, lăsându-ne convingerea că a avut o investitură sacrală, că reprezintă un dar dumnezeiesc pentru poporul român. Desigur, nu în acest îndemn îl așezăm pe autorul cărții de față. Sfinția sa, Arhim. Mihail Daniliuc, egumenul Schitului Vovidenia – Mănăstirea Neamț, este om de aleasă și profundă cultură, un profesionist al condeiului, semnatar al mai multor lucrări, între care un excelent studiu despre Mihail Sadoveanu.

Mihai Eminescu, nimbul de lumină al neamului românesc se arată o carte de iubire. Structurată în patru capitole (*Eminescu și unitatea românilor*, *Eminescu și Ortodoxia*, *Întoarcerea la Eminescu și Aspecte biografice*), avem în față un volum impresionant, magnetic, de o captivantă bogăție interpretativă, la care se adaugă câteva interesante contribuții la biografia poetului. În prolog, autorul își argumentează dragostea față de cel numit de Constantin Noica „omul deplin al culturii românești”: „Astfel, poetul nepe-reche a devenit preferatul lecturilor mele, chiar și după ce m-am călugărit, motivându-mă să caut de-a lungul timpului noi și noi informații despre viața și scrierile sale, să-l trec alături de cei din neamul meu nu doar într-un pomelnic al inimii, ci și în cel de la Sfânta Liturghie. În aceste căutări am găsit date revelatoare pentru mine: numeroase rubedenii de-ale lui Eminescu au făcut parte din cinul monahal; o verișoară a mamei lui s-a căsătorit cu unul din fiii banului Atanasie Gosan, ctitor principal al Schitului Vovidenia – Mănăstirea Neamț, unde viețuiesc de 30 de ani; dorința poetului de a se călugări; internarea lui timp de cinci luni la bolnița Mănăstirii Neamț; gândirea profund ortodoxă exprimată nu doar în vers, ci și în opera jurnalistică; atașamentul dârz, neclintit, față de Biserica strămoșească, pe care a numit-o «maica spirituală a neamului nostru românesc»; patriotismul, dragostea pleneră față de toată rotunjimea pământului nostru românesc. Iată doar câteva aspecte ce m-au determinat să lecturez de mai multe ori nu doar lirica și proza

eminesciană, ci și nenumărate referințe și analize critice ale monumentalei sale opere”.

Autorul a găsit de cuviință să înceapă prezenta carte cu argumentația sentimentului patriotic al poetului oferit de Dumnezeu poporului român ca pe un dar din harul Său: „Eminescu își iubea nețărmurit neamul și țara. De unde o fi învățat stihuitorul neegalat al românilor să arate dragoste față de valorile naționale?”. Și toate explicațiile sunt enumerate într-o nezdruccinată normalitate. Mai întâi, cultivarea sentimentului în familie, apoi în școala marelui intelectual patriot din Cernăuți, Aron Pumnul, pe care l-a avut profesor. Accentuează părintele Mihail: „Remarcabilul dascăl a continuat să cultive în sufletul învățăcelului dragostea față de românism, temeluită acasă, în familie, sau la Agafton, mănăstirea în care locuiau cele patru surori călugărițe ale Ralucăi, mama poetului.”; „Prețuirea față de Cuza și-a arătat-o mai târziu, amintindu-l în câteva articole, dar și personal, prin 1870, când, aflat în Viena, la studii, l-a vizitat pe primul domnitor al Principatelor Unite, la Döbling, în Germania, unde Cuza își trăia amarul exil”. Autorul citează poezia *Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie*, considerată „visul pentru o Românie glorioasă”, scrisă la 16 ani, subliniind și cugetarea eminesciană: „Patriotismul nu este doar iubirea țărânei, ci iubirea trecutului. Fără cultul trecutului nu există iubire de țară”. Alte argumente sunt expuse în subcapitolul *Eminescu și-a noastră simțire românească*.

Capitolul *Eminescu și Ortodoxia* începe cu secțiunea *Maica Domnului, „lumina lină” a lui Eminescu*, în care poetul nostru referențial este prezentat ca o persoană profund religioasă, preocupată permanent de relația omului cu Dumnezeu. În poemul *Rugăciune*, cel mai comentat în această carte, unde Preasfânta Fecioară, „regină peste îngeri, lumină dulce, clară”, apare drept Împărăteasă, Maică și mijlocitoare între divinitate și neamul omenesc, autorul observă „conștientizarea efemerității condiției umane”, citând versurile: „Noi, ce din mila sfântului/ umbră facem pământului”. Un alt poem adus în atenția cititorului, scris în 1879, este *Răsai asupra mea...*, o vibrantă rugă către Fecioara Maria: „Îndurătoare-asupra mea co-boară./ Străin de toți, pierdut în suferința/ Adâncă a nimicniciei mele,/ Eu nu mai cred nimic și n-am tărie./ Dă-mi tinerețea mea, redă-mi credința/ Și reapari din cerul tău de stele;/ Ca să te-ador de-acum pe veci, Marie!”. O evocare emoționantă a Arhimandritului Mihail Daniliuc este cea din august 1875 de la Mănăstirea Agafton, unde Eminescu, rămânând mai multe zile și participând la o clacă de tors lână, a auzit din gura maicii Zenaida povestea lui Călin, pe care o prelucrează în scurt timp și apare în revista „Convorbiri literare” cu titlul *Călin – file din poveste*.

Autorul acestei cărți are în vedere nu numai poezia eminesciană, ci și publicistica din cele peste două mii de articole despre cultură, economie, patriotism, politică, istoria României, nedreptăți sociale etc., apărute în „Curierul de Iași” și ziarul „Timpul”, în perioada 1875-1883. În mai

III. Întoarcerea la Eminescu

Cultura română și Eminescu

Sărbători după Sfinte Sărbători! O binecuvântată înlănțuire de zile în care am petrecut cu duhovnicească bucurie vremea sfintelor Praznice ale Nașterii, Tăierii-Împrejur și Botezului Domnului, dar și trecerea în Anul Nou civil 2019. Iată-ne ajunși într-un alt moment festiv, când ne celebrăm cultura națională și pe reprezentantul desăvârșit al ei, Mihail Eminescu. Stabilirea Zilei Culturii Naționale s-a făcut prin Legea nr. 238 din 7 decembrie 2010, adoptată de forul nostru legiuitor ca pe o firească și necesară omagiere a tuturor valorilor spirituale și materiale făurite de nația română în decursul bimilenarei sale existențe, dar și ca pe o datorie de a promova instituțiile menite să conserve, să comunice și să promoveze acest tezaur. Pe lângă cele văzute, orice cultură cuprinde și o serie de aspecte inefabile: credința strămoșilor, complexitatea trăirilor poporului, din care, de-a lungul istoriei, s-a născut latura văzută, teaurizată în noțiunea de cultură națională.

Nu se putea alege o zi mai potrivită pentru omagierea culturii noastre decât cea în care îl sărbătorim pe Eminescu, omul deplin al ei. Poetul și-a dobândit acest nume prin

incontestabila-i trudă pe tărâm cărturăresc și patriotic, fără vreo influență sau sentință arbitrară venită de undeva, fără ca vreun for academic, politic sau juridic să i-l fi atribuit. Eminescu, prin propria-i gândire și simțire, a creat valori naționale fără seamăn; nu s-a văzut urcat de cineva pe pedestalul culturii și simțirii românești; ascensiunea i-a fost presărată cu sfârșitoare suferințe, în condiții din cele mai vitrege. Nu exagerăm afirmând că în scrierile sale simțămintele românești se exprimă atât de expresiv, încât pare uluitor că a reușit să prevadă cu aproape patru decenii înainte cum toate teritoriile locuite de români, frați de-o credință și-un neam, se vor așeza sub stindardul aceleiași țări. Da, Eminescu s-a dovedit, din acest punct de vedere, un profet. Bunăoară, prin vara lui 1883 îi scria lui Iosif Vulcan, redactorul revistei „Familia” din Oradea – care-i publicase vreo șapte poezii și-i trimisese primul său onorariu – mulțumindu-i pentru considerație, dar și pentru remunerație. Fapt interesant, în scrisoare el amintește că Oradea Mare se afla „într-un colț depărtat al românimii”, deși se știe că granițele de atunci ale României nu se întindeau decât până la Carpați.

De ce îl considerăm pe poetul și publicistul Eminescu deplinul român al culturii noastre? Deoarece opera și gândirea lui nu sunt provinciale, ci naționale, cu vedere spre universal. Da, îi numim „universală” opera, fiindcă ideile lui se întrepătrund cu ale marilor înțelepți ai lumii, pe care i-a studiat cu nestăvilă sete de cunoaștere, nemându-se să-și însușească noi principii din istoria și

cultura internațională, fără a-și risipi propria-i identitate, ba, dimpotrivă, dovedindu-se un vajnic păstrător și promotor al filonului românesc.

Într-un fel, neîntrecutul gânditor a întruchipat în năzuințele lui tot ceea ce românii de pretutindeni visau: unitatea de neam, un trai civilizat, o societate necoruptibilă, lipsită de vanitate și falsitate. Anticipând aceasta, nefericele stihuitor va immortaliza o sumedenie de aspecte ale istoriei și vieții cotidiene nu doar din Moldova, locul nașterii sale, sau din Muntenia, unde a trăit o parte a vieții, ci și din Bucovina, unde învățase, și, de asemenea, surprinzător, din Transilvania, Banat sau Dobrogea, regiuni pe care le vizitase nu dintr-o curiozitate prozaică, ci din sincera dorință de a cunoaște realități din ceea ce în mintea lui deja se înfăptuise: România Mare. El a cântat și a jelit tot pământul străbun, toate provinciile istorice locuite de români, pentru că le știa foarte bine, nu doar din cărți, ci de pe cărările bătătorite cu piciorul și cu inima arzând de a afla cât mai multe din trecutul și prezentul întinsului pământ unde trăiau frații de-un sânge și-o credință cu el. În vara lui 1866, pe când avea doar 16 ani, junele Mihai s-a încumetat să pornească pe jos de la Cernăuți până la Blaj, în inima Transilvaniei, străbătând o distanță de aproximativ 400 km. Din „Roma cea mică”, după cum numea el Blajul, impetuosul Eminescu și-a continuat parcursul inițiat prin Alba Iulia și Sibiu, coborând pe valea Oltului până la Giurgiu. Câte sate, târguri, orașe, biserici și mănăstiri nu a cunoscut atunci? Ce să mai spunem de oameni!?

Să nu uităm nici de peregrinările sale din 1868, cu trupe de teatru, ca sufleur ocazional, figurant ori actor, săvârșite prin toată Transilvania, prin Banat, Muntenia sau chiar Moldova. N-au rămas zadarnice aceste călătorii. Neobositul pelerin a strâns nenumărate comori, frumuseți spirituale, culturale și naturale, neostoite doruri și suferințe, transfigurându-le apoi în monumentala sa operă literară sau publicistică.

Iată de ce Eminescu rămâne omul complet al culturii noastre naționale: a știut să creioneze prin inegalabile scrieri sufletul neamului său, tălmăcind în cuvinte alese credința și istoria lui, creațiile populare, virtuțile și scăderile, năzuințele, dar și poticnelile confrăților, bucuriile, apăsările, dar și dorurile lor. De aceea, prin el, cultura română a atins zenitul, iar fără el nu ar fi fost deplină, căci – nu-i așa? – „ce săraci am fi fără Eminescu”!

Întoarcerea la Eminescu

Despre Eminescu a fost greu de vorbit întotdeauna. Deși în fiecare an, în preajma comemorării sale, multe pagini de ziar apar înnegrite cu elogii și alese rostiri, totuși, uneori, ca român, te mulțumești să-l știi acolo, în panteonul cultural al nației, umbrind luminos pământul strămoșesc.

Cu greu vom putea surprinde în cuvinte, chiar atent rostuite, deplina recunoștință ce i-o datorăm poetului, căci el a devenit „eroul” culturii românești, care s-a războit cu

nenumărate prejudecăți, avântându-se prin ape fără vaduri și prin locuri nebatătorite, făcându-se expresia dorurilor și idealurilor naționale, în vremuri de cumpănă, când semenii noștri așteptau cuvântul inspirat, revelator, al unui răscolitor de conștiințe și tălmăcitor de înțeleșuri.

Unii l-au comparat cu mari mânuitori de liră, gândind că poate-poate îl vor micșora un pic. Dimpotrivă, Eminescu a crescut! Alții, mai abitir, au încercat să-l „îmbătrânească”, sfidând inconștient noutatea și tinerețea gândirii sale, dar Eminescu se încăpățânează a rămâne mereu actual, inepuizabil.

Am trăit un astfel de sentiment și anul acesta, prin luna aprilie: împreună cu un grup de elevi seminariști, am pososit la Cimitirul Bellu, ca să rostim o smerită rugăciune la căpătâiul genialului nostru scriitor și al altor confrăți ai săi ce se odihnesc vremelnice în cunoscutul țințirim al Capitalei, așezându-le o floare și o făclie aprinsă. Nu m-a mirat deloc să găsesc la mormântul nefericelului poet multe flori, semn al neuitării și prețuirii. Mă obișnuisem oarecum cu imaginea, căci o văzusem ori de câte ori trecusem pe acolo. Acum însă am întâlnit o credincioasă din ținutul Botoșanilor care plivea florile de pe mormântul lui. Am privit-o cu admirație și respect, alăturându-ne plăcutei corvezi. La un moment dat, pioasa femeie îmi zise: „Părinte, oare se va mai naște un Eminescu vreodată?”. Am luat-o, desigur, ca pe o întrebare retorică. Femeia nici nu se aștepta să primească vreun răspuns: am convingerea că se edificase deja în chestiune.